

POUŽITÍ ARMÁDY ČESKÉ REPUBLIKY PŘI ŘEŠENÍ KRIZOVÝCH SITUACÍ NEVOJENSKÉHO CHARAKTERU NA ÚZEMÍ STÁTU

USE OF THE ARMY OF THE CZECH REPUBLIC IN RESOLVING CRISIS SITUATIONS OF A NON-MILITARY NATURE ON THE TERRITORY OF THE STATE

JIŘÍ KALENDA, JIŘÍ BARTA

ABSTRACT: *The article clarifies the place and role of the armed forces within the security system of the Czech Republic. It is based on the current legal framework and outlines the legislation governing the deployment of the Army of the Czech Republic. It provides examples of the army's use within the state territory, both in ensuring internal security and in assisting the population during natural disasters and industrial accidents. It also addresses the issue of how the forces and resources of the Army of the Czech Republic are requested and employed within the Integrated Rescue System. The article further raises questions concerning the state's possibilities and capabilities in today's rapidly evolving security environment.*

KEYWORDS: *Security system, emergency, crisis situation, Army of the Czech Republic*

ÚVOD

Od počátku své existence musí lidstvo zápasit nejen o záchranu hmotných a kulturních hodnot, ale především o uchování samotného života. Vědeckotechnický pokrok přinesl lidské společnosti vedle řady příznivých stránek i zvýšení rizika vzniku krizových situací. Lidské poznání dokáže již poměrně dokonale objasnit zdroje a zákonitosti průběhu působení přírodních a společenských jevů, vyvolávajících tyto situace, ale nedokáže vzniku dané situace plně zabránit. S vývojem společnosti dochází i k proměnám bezpečnostního prostředí a jsou nalézány nové formy a metody k zajištění základních hodnot, nejen pro člověka.

Bezpečnost státu je stále více vymezena schopností čelit hrozbám společenského i přírodního charakteru, přičemž jejich hranice není jednoznačně vymezena. Hrozby se vzájemně prolínají a přerůstají jedna v druhou. Rozličný charakter hrozeb a míra jejich rizika klade další nové nároky nejen na integrovaný záchranný systém, ale i na ozbrojené síly, které již nadále nejsou jen nástrojem obrany státu a porážky protivníka, ale i jedním z řady nástrojů bezpečnosti v širším slova smyslu (Bezpečnostní strategie ČR, 2023), (Ministerstvo vnitra, 2016).

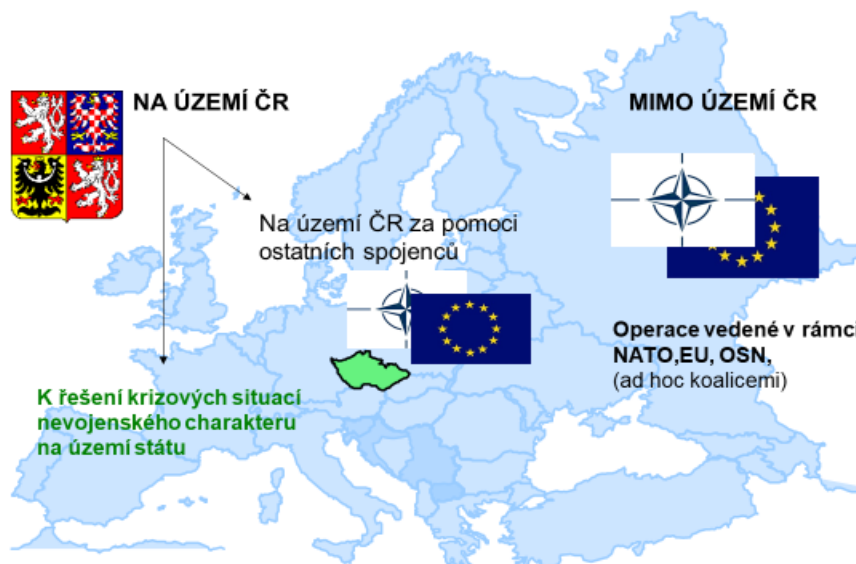
Cílem tohoto článku je poukázat široké veřejnosti na možnosti nasazení Ozbrojených sil České republiky v jiných, než vojenských operacích za účelem obrany státu, a to nejen na pomoc při záchranných a likvidačních pracích u řešení přírodních katastrof, ale i při dalších mimořádných událostech a krizových situacích.

1. MÍSTO A ÚLOHA OZBROJENÝCH SIL ČESKÉ REPUBLIKY V BEZPEČNOSTNÍM SYSTÉMU STÁTU

Zajištění bezpečnosti státu má komplexní a globální charakter. Možnosti České republiky (dále jen ČR) významně spoluurčují výkonnost českého hospodářství a míru mezinárodní spolupráce. Základním přístupem a nezpochybnitelnou hodnotou je princip kolektivní obrany a bezpečnosti v rámci mezinárodních organizací a mnohonárodních uskupení. Výchoziskem kolektivní obrany je pro ČR členství v Severoatlantické alianci (Bezpečnostní strategie ČR, 2023).

Bezpečnostní systém je institucionálním nástrojem pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky ČR. Tvoří nedílnou součást bezpečnostní architektury Evropy a dalších mezinárodních institucí. Bezpečnostní systém je tvořen prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci, územní samosprávy, ale i právníckými

a fyzickými osobami, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti státu. Struktura bezpečnostního systému zahrnuje zejména prezidenta republiky, Parlament ČR, vládu ČR, Bezpečnostní radu státu a její pracovní orgány, ústřední správní úřady, krajské a obecní úřady a jejich výkonné orgány krizového řízení a dále ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, zpravodajské služby, záchranné sbory, záchranné služby a havarijní služby (Zákon č. 110/1998 Sb.), (Zákon č. 239/2000 Sb.).

Obrázek 1 Použití ozbrojených sil České republiky (Jurenka, 2023)

Poslání a úkoly ozbrojených sil vychází z Ústavy České republiky (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.) a dalších zákonů. Principy obranné politiky definované v Bezpečnostní strategii ČR (2023) pak dále rozpracovává a konkretizuje Vojenská strategie ČR, která je výchozím dokumentem pro výstavbu a použití ozbrojených sil ČR. Ozbrojené síly ČR, zejména jejich hlavní součást Armáda ČR, představují rozhodující prvek bezpečnostního systému státu (Ministerstvo vnitra, 2016).

2. LEGISLATIVNÍ RÁMEC POUŽITÍ OZBROJENÝCH SIL ČESKÉ REPUBLIKY

Úkoly ozbrojených sil vychází z Ústavy České republiky a dalších zákonů (Ústavní zákon č. 1/1993 Sb.):

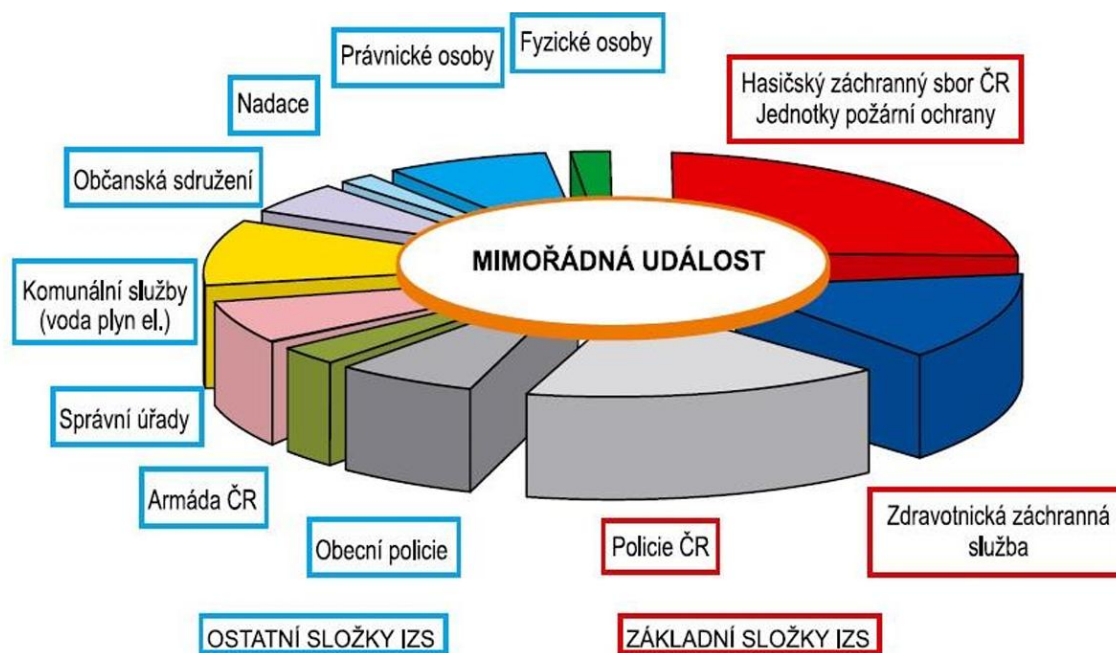
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR, který uvádí, že ozbrojené síly jsou jednou ze složek podílejících se na bezpečnosti ČR.
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách ČR upravuje postavení, úkoly a také členění ozbrojených sil ČR na Armádu ČR, Vojenskou kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž. Zaměřuje se na definici úkolů jednotlivých částí ozbrojených sil, řízení ozbrojených sil a limity jejich použití. Upravuje i možnosti mezinárodní spolupráce s cizími ozbrojenými silami k plnění úkolů na základě mezinárodních smluv.
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR se mimo jiné zabývá provedením opatření k obraně státu a výcvikem ozbrojených sil na území státu mimo vojenské újezdy (vojenské výcvikové prostory).
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému definuje místo a úkoly vyčleněných sil a prostředků ozbrojených sil, jako ostatní složky integrovaného záchranného systému v ČR. Na obrázku 2 je zobrazena Armáda ČR jako jedna z ostatních složek integrovaného záchranného systému. V tomto pojetí se ozbrojené síly, jako ostatní složka integrovaného záchranného systému často zužují jen na Armádu ČR, protože Vojenská kancelář prezidenta republiky a Hradní stráž nemají dostatek personálu pro efektivní nasazení při řešení krizových situací nevojenského charakteru.
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení řeší prioritně přednostní zásobování ozbrojených sil v době trvání krizových stavů ze stany vlády a hejtnanů.

- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy řeší systém hospodářské mobilizace a mobilizační dodávky, které jsou určeny pro přednostní zásobování ozbrojených sil v době trvání krizových stavů ze stany Správy státních hmotných rezerv.

Stěžejním zákonem pro použití Armády ČR při řešení krizových situací nevojenského charakteru na území ČR je zákon o ozbrojených silách ČR (Zákon č. 219/1999 Sb.), který sice uvádí, že základním úkolem ozbrojených sil je připravovat se k obraně státu a bránit ho proti vnějšímu napadení, ale plní též úkoly, které vyplývají z mezinárodních smluvních závazků ČR o společné obraně proti napadení. Současně však uvádí podmínky, za kterých mohou být ozbrojené síly ČR nasazeny při řešení mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru.

Podle § 14 zákona o ozbrojených silách ČR (Zákon č. 219/1999 Sb.) lze Armádu ČR použít k plnění těchto úkolů:

- ke střežení objektů důležitých pro obranu státu,
- k plnění úkolů Policie ČR, pokud síly a prostředky Policie ČR nebudou dostatečné k zajištění vnitřního pořádku a bezpečnosti, a to na dobu nezbytně nutnou,
- k záchranným pracím při pohromách nebo při jiných závažných situacích ohrožujících životy, zdraví, značné majetkové hodnoty nebo životní prostředí nebo k likvidaci následků pohromy,
- k odstranění jiného hrozícího nebezpečí za použití vojenské techniky,
- k letecké dopravě ústavních činitelů,
- k zabezpečení letecké zdravotnické dopravy,
- k zabezpečení dopravy pro vlastní potřeby,
- k poskytování leteckých služeb,
- k zabezpečování dopravy na základě rozhodnutí vlády,
- k zabezpečení kulturních, vzdělávacích, sportovních a společenských akcí,
- k plnění humanitárních úkolů civilní obrany (Zákon č. 219/1999 Sb.).

Obrázek 2 Schematicky znázorněný podíl složek integrovaného záchranného systému při řešení mimořádných událostí nevojenského charakteru (Modul – G, 2020)

Převážnou část úkolů nevojenského charakteru plní Armáda ČR v rámci integrovaného záchranného systému jako vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil. Povolání vojáků v činné službě k plnění úkolů Policie ČR se řeší podle § 22 odst. 1 a 2 zákona o Policii ČR (Zákon č. 273/2008 Sb.), a podle zákona o ozbrojených silách ČR (Zákon č. 219/1999 Sb.). Pro nasazení vojáků je třeba vydání nařízení vlády o povolání vojáků v činné službě k plnění úkolů Policie ČR v souvislosti s konkrétními bezpečnostními opatřeními. Vojáci Armády ČR při plnění úkolů podle odstavce písm. b) § 14 (Zákon č. 219/1999 Sb.)

mají práva a povinnosti jako příslušníci Policie ČR. Úkoly plní ve vojenském stejnokroji s reflexní vestou nebo rukávovou páskou s označením „POLICIE“ dle vyhlášky o policejním označení (Vyhláška č. 122/2015 Sb.), ve smíšených hlídkách pod velením policisty.

Armáda ČR může být použita i v případě vzniku mimořádné události na jaderných elektrárnách. To je rozpracováno v nařízení vlády o povolání vojáků Armády ČR k plnění úkolů Policie ČR při radiačních haváriích na jaderných elektrárnách (Nařízení vlády č. 465/2008 Sb.). Základním úkolem nasazení sil a prostředků Armády ČR k plnění úkolů Policie ČR je, ve smíšených hlídkách, zabezpečit splnění úkolů pořádkové policie souvisejících s regulací pohybu osob, se zabezpečením veřejného pořádku a bezpečnosti při vzniku mimořádné události na jaderné elektrárně. K plnění těchto úkolů jsou mimo jiné útvary Armády ČR využity i vojáci, vojenští studenti a technika Univerzity obrany (Nařízení vlády č. 465/2008 Sb.).

K plnění úkolů vyčleněných sil a prostředků ozbrojených sil v rámci integrovaného záchranného systému může být nasazena Aktivní záloha, která je součástí ozbrojených sil ČR. V době míru mohou být vojáci aktivní zálohy nasazeni k zabezpečení záchranných a likvidačních prací nebo při jiných závažných pohromách ohrožujících životy, zdraví, životní prostředí anebo značné majetkové hodnoty, ke střežení objektů důležitých pro obranu státu nebo k plnění úkolů spojených s podporou spojeneckých vojsk na území ČR. Aktivní záloha byla již nasazena v rámci Národního očkovacího centra v O₂ areně, ke střežení místa přespání (Rest Over Night – RON) Rančívov při přesunu alinčních vojsk na cvičení a naposledy v rámci operace „Migrace“ k posílení Police ČR při dočasném znovuzavedení ochrany státní hranice ČR se Slovenskem.

Použití Armády ČR k záchranným pracím a k likvidaci následků pohromy je dočasně organizované nasazením vojenských útvarů a vojenských zařízení s potřebným vojenským materiálem pod velením příslušného velitele nebo náčelníka. Koordinaci záchranných a likvidačních prací v místě nasazení složek integrovaného záchranného systému a v prostoru nasazení provádí velitel zásahu. Vnitřní řízení vyčleněných sil a prostředků ozbrojených sil je plně v kompetenci armádního velení. K nasazení Armády ČR při krizových situacích nevojenského charakteru dochází, pokud příslušné správní úřady, orgány územní samosprávy nebo požární ochrana nemohou zajistit záchranné práce nebo likvidaci následků pohromy vlastními silami (Zákon č. 239/2000 Sb.).

3. VYŽADOVÁNÍ NASAZENÍ VYČLENĚNÝCH SIL A PROSTŘEDKŮ OZBROJENÝCH SIL

Použití armády k záchranným pracím mohou cestou krajských operačních a informačních středisek hasičského záchranného sboru jednotlivých krajů vyžadovat hejtmani krajů a starostové obcí, v jejichž obvodu došlo k pohromě (obrázek 3), u náčelníka Generálního štábu, který rozhoduje o jejím nasazení (Zákon č. 219/1999 Sb.).

O nasazení vyčleněných sil a prostředků ozbrojených sil ČR k likvidaci následků pohromy – likvidační práce (Zákon č. 239/2000 Sb.) rozhoduje vláda ČR na návrh ministra vnitra, vydáním nařízení vlády na konkrétní řešení mimořádné události či krizové situace. Vláda ČR rozhoduje o nasazení vyčleněných sil a prostředků ozbrojených sil ČR při pohromách většího rozsahu, které zasáhly více krajů, cestou Národního operačního a informačního střediska Hasičského záchranného sboru ČR. Zejména pokud je situace rozsáhlá a vyžaduje koordinovanou celostátní reakci. Například loňské povodně způsobily značné škody na území dvou krajů, a proto vláda ČR rozhodla v pondělí 16. září 2024 o nasazení 2000 vojáků k likvidaci následků povodní (Armáda ČR, 2024). V rámci prevence při rozsahu těchto povodní nepomohly ani varovné zprávy Českého hydrometeorologického ústavu a jednotného systému varování a vyrozumění, které někteří lidé v později zasažených oblastech, nebrali na vědomí. O komparaci a účinnosti vyrovných systémů okolních států, včetně ČR a jejich možnostech byl již v roce 2020 publikován odborný článek (Lukáš, Mrázková, Šaur, 2020), ze kterého vyplynulo, že systém je na velmi dobré úrovni, ale vyžaduje modernizaci a přizpůsobení aktuálním hrozbám.

Aby při vyžadování nasazení Armády ČR nedocházelo ke ztrátě drahocenného času pro záchranu lidí a majetku různými schvalovacími procesy, může se na jednotlivé útvary Armády ČR obrátit přímo ten,

kdo je nejbližší ohrožení a potřebuje urgentně pomoc při řešení mimořádné události. Postup vyžadování vyčleněných sil a prostředků ozbrojených sil ČR je na obrázku 3. Například v případě povodní to jsou:

- Starosta obce – který může v případě bezprostředního ohrožení požádat o pomoc Armádu ČR, zejména pokud je situace lokální a vyžaduje rychlou reakci. Například se tak stalo v pátek 13. září 2024, kdy starosta města Strakonice požádal velitele místní posádky, 25. protiletadlového pluku, o pomoc 20 vojáků se stavbou protipovodňových hrází z pytlů plněných pískem.
- Hejtman kraje – může požádat o pomoc armády v rámci svého kraje, pokud je situace kritická a vyžaduje okamžitou reakci. Například hejtman Olomouckého kraje požádal 15. září 2024 o 12 vojáků se šesti nákladními vozidly T-815 k odstraňování stromů, které bránily průtoku vody. Následně podal spolu s hejtmanem Moravskoslezského kraje celkem 30 požadavků cestou krajského operačního informačního střediska Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (Armáda ČR, 2024).

Nasazení vyčleněných sil a prostředků ozbrojených sil je vždy koordinováno s integrovaným záchranným systémem, kde hlavní roli hrají příslušníci Hasičského záchranného sboru, kteří jsou zpravidla v roli velitele zásahu, nejen při povodních (Zákon č. 239/2000 Sb.).

Obrázek 3 Schéma postupu k vyčlenění jednotek Armády ČR pro pomoc při řešení mimořádných událostí nevojenského charakteru (Armáda ČR, 2024 – upraveno autorem)

4. HISTORICKÉ ZKUŠENOSTI S POUŽITÍM OZBROJENÝCH SIL NA ÚZEMÍ STÁTU

V historii naší republiky sehrála armáda při řešení mimořádných událostí a krizových situací významnou úlohu. Úkolům plněným v těchto oblastech byla vždy věnována vedením státu a velením armády patřičná pozornost. Zde je připomínka alespoň těch nejvýznamnějších.

- Po vzniku Československé republiky v říjnu 1918, bylo hlavním úkolem útvarů obsazení a uzavření státní hranice, nastolení státní správy a pořádku v příhraničním území.
- V únoru 1919 byla armáda podle rozhodnutí vlády Československé republiky použita znovu na uzavření státní hranice a k zabezpečení kolkování peněz. Armáda plnila úkoly hlídkování, pozorování a eskortování transportů peněz a kolků.
- V roce 1920, v období vládní krize, armáda asistovala četnictvu po vyhlášení stanného práva k obnově pořádku na Rosicku, Kladensku a v Praze.
- V květnu 1938 plnila armáda úkoly při zajištění státní hranice a vnitřního pořádku v příhraničním prostoru podle požadavku ministerstva vnitra.

- Po skončení II. světové války se československá armáda podílela na obnově veřejného pořádku. Nepřítelem byly zbytky německé armády a ozbrojené záškodnické skupiny a kriminální živly.
- V poválečném období (1948–1989) byla armáda významnou měrou orientována politickým vedením státu. Přesto lze konstatovat, že úkoly splnila podle platných zákonů.
- Účast Československé lidové armády na eliminaci povodní na Dunaji v roce 1966 přispěla k záchraně mnoha životů občanů a hospodářských statků.
- Asistence při leteckých haváriích, zdravotnického personálu při silničních a železničních nehodách, při odstraňování epidemií zvířat i epidemie cholery na Slovensku v roce 1973 ukázala na schopnost armády urychleně poskytovat účinnou pomoc.

V novodobé historii, která je datována vznikem ČR:

- Armáda ČR úspěšně zasahovala při povodních na Moravě v roce 1997, kde v rámci záchranných, zabezpečovacích a následných prací bylo nasazeno celkem 19000 hasičů a 5700 vojáků s technikou. K posílení Policie ČR v oblasti plnění pořádkové a ochranné služby na zaplaveném území bylo nasazeno 2200 vojáků (Szaszó, 2010).
- V době rozsáhlých záplav v Čechách v roce 2002, v rámci asistenční operace na podporu Policie ČR v zaplaveném území bylo nasazeno 1200 vojáků a v operaci v rámci integrovaného záchranného systému bylo nasazováno denně kolem 4000 až 6000 vojáků a kolem 800 kusů vojenské techniky k odstraňování následků povodní (obrázek 4) (Armáda ČR, 2007).

Obrázek 4 Vojáci při výstavbě protipovodňové hráze v Praze v roce 2002 (Armáda ČR, 2024)

- Blesková povodeň zasáhla Liberecký kraj 7. srpna 2010 v ranních hodinách. Nejvíce povodeň postihla obce na Frýdlantsku, Liberecku a Českolipsku. Protrhly se hráze rybníků (např. Markvartický, Mlýnský) i hráz přehrady Kristýna. Přišlo o život 5 lidí. Zcela odtržené od okolí byly obce Višňová a Heřmanice. Do záchranných a likvidačních prací se na území Libereckého kraje zapojilo mimo hasičů, policistů, záchranářů zdravotnické služby a dobrovolníků také přibližně 1800 vojáků (Liberecký deník, 2012).
- V roce 2013 zasáhla většinu území Čech povodňová vlna způsobená vytrvalými dešti. V noci z 1. na 2. června 2013 překročily řeky na téměř padesáti místech ČR na úroveň hladiny 3 povodňového stupně a 3 povodňový stupeň – stav ohrožení, byl vyhlášen. Vláda ještě ve stejný den vyhlásila nouzový stav pro celé území Čech kromě Pardubického a Karlovarského kraje. O den později začala platit povodňová bdělost – 1 povodňový stupeň i pro Jihlavsko, Znojensko a okresy na severu Olomouckého a Moravskoslezského kraje. V Čechách se nouzový stav rozšířil i na Karlovarský kraj. Červnové záplavy zasáhly 700 obcí a vyžádaly si celkem 15 lidských životů. Armáda ČR poskytla přes 10500 vojáků a 2100 kusů techniky. Vojáci pracovali především na výstavbě protipovodňových zábran, zajišťovali přepravu humanitární pomoci, výstavbu provizorního ubytování pro zasahující složky a evakuované osoby, ale také

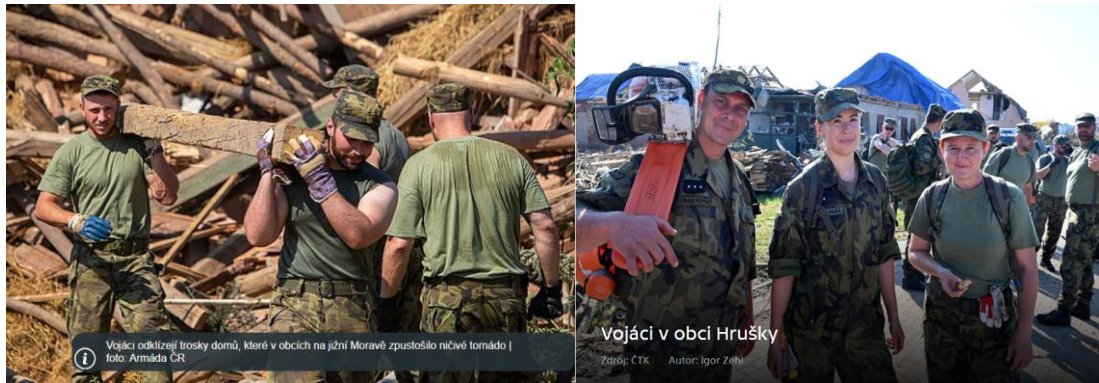
speciální ženíjní práce, jako byly úpravy poničených komunikací, demolice objektů, asanační práce a také prováděli monitoring a evakuaci vrtulníky (Natoaktual.cz, 2013).

- Další nasazení Armády ČR bylo po říjnové a prosincové explozi v roce 2014, v muničním skladu v areálu Vojenského technického ústavu v katastru obce Vlachovice, část Vrbětice, ve Zlínském kraji. Vojáci Armády ČR se v rámci výpomoci Policii ČR zapojili do ostrahy objektu a do monitorování situace po sérii explozí a do střežení vnějšího perimetru, následně i do budování oplocení pro zajištění této bezpečné hranice. Ve Vrběticích se vystřídalo téměř 7000 příslušníků armády, prakticky všech jejích složek. Kromě střežení areálu se vojáci významnou měrou zapojili též do přepravy munice, pyrotechnické asanace a také řady další ženíjních úkolů, z nichž nejvýznamnější byla právě součinnost při výstavbě nového dočasného oplocení areálu. Klíčové bylo logistické zabezpečení ze strany Armády ČR, které využívaly i další složky integrovaného záchranného systému. Armáda ČR ukončila činnost po 15 měsících, 5. února 2016 (Kramář, 2020) a dá se říci, že po celou dobu nasazení byla téměř zcela soběstačná.
- V březnu roku 2016, po teroristických útocích v Bruselu přešla ČR na návrh ministra vnitra a potvrzení vlády do prvního stupně ohrožení terorismem. Pro zajištění bezpečnosti bylo mimo jiné přistoupeno na požadavek ministra vnitra o posílení Policie ČR k ustanovení smíšených ozbrojených hlídek Armády ČR a Policie ČR. Smíšené ozbrojené hlídky se zapojily do hlídkové činnosti Policie ČR jak na letištích, tak v pražském metru, ale také u strategických budov či pietních a památných míst citlivých pro českou historii. Zvýšená opatření se rovněž týkala míst se zvýšenou kumulací lidí ve velkých městech, sportovních i kulturních akcí a v neposlední řadě i zastupitelských úřadů a konzulátů vybraných zemí v ČR. Smíšené ozbrojené hlídky byly složeny z velícího příslušníka Policie ČR a jednoho až dvou vojáků Armády ČR. Denně bylo nasazeno 550 vojáků a v hlídkách se střídali téměř dva měsíce (Právo a Novinky, 2016).
- V souvislosti s epidemií koronaviru Covid-19 v ČR byli vojáci Armády ČR nasazováni na pomoc integrovanému záchrannému systému jak podle zákona o zajišťování obrany (Zákon č. 219/1999 Sb.), tak podle zákona o integrovaném záchranném systému (Zákon č. 239/2000 Sb.) a to již od 10. března 2020, kdy bylo třeba kontrolovat na státních hranicích zdravotní stav osob, projíždějících přes ČR (obrázek 5). Vojáci i poté plnili služební úkoly v souvislosti s realizací opatření přijatých vládou ČR v rámci nouzového stavu i mimo něj k omezení šíření tohoto onemocnění. K těmto úkolům bylo vyčleněno a plnilo je celkem 11853 vojáků prakticky ze všech vojenských útvarů a zařízení (Fajnor, 2021), včetně studentů Univerzity obrany a příslušníků aktivní zálohy (obrázek 5), někteří se podíleli na více úkolech nebo se do jejich plnění zapojili opakovaně (Dvořáková, 2020), (Generální štáb, 2022).

Obrázek 5 Nasazení Armády ČR při pandemii Covid-19 v ČR (Dvořáková, 2020), (Fajnor, 2021)

- 24. června 2021 řádilo ničivé tornádo v obcích na Břeclavsku a Hodonínsku, poničilo 1200 domů, zranilo stovky lidí a 6 lidí při něm zahynulo (Natoaktual.cz, 2021). Vojáci Armády ČR byli nasazení jak při záchranných, tak i likvidačních pracích, poskytovali i psychologickou pomoc a lékařský tým. Při likvidačních a úklidových pracích (obrázek 6) se na jižní Moravě vystřídalo téměř 1194 vojáků a nasazeno bylo 104 kusů techniky, většinou těžké ženíjní techniky, včetně bagrů a nakladačů ze 7. mechanizované brigády. (Generální štáb, 2022).

Obrázek 6 Nasazení vojáků při likvidačních pracích po ničivém tornádu. (Natoaktual.cz, 2021)

- V pátek 13. září 2024 extrémní deštivé počasí mělo za následek ničivé povodně zejména v oblastech severní Moravy a Slezska, kde přes víkend napršelo i 500 mm vody na jeden čtvereční metr. Situaci už nešlo zvládat běžnými silami a prostředky a bylo tedy rozhodnuto o nasazení jednotek Armády ČR. Vojáci byli nasazováni na pomoc od 16. září až do 30. listopadu 2024 a celkem se na nasazení vystřídalo 5400 vojáků. Vypomáhali nejen s odstraňováním naplavenin, zásobováním pitnou vodou a humanitární pomocí, ale také při evakuaci obyvatel z nepřístupných míst vrtulníky a ženisté vybudovali mnoho mostních provizorií, jak je vidět na obrázku 7 (Dvořáková, 2024).

Obrázek 7 Nasazení Armády ČR při povodních na severu Moravy a Slezska (Dvořáková, 2024)

5. POROVNÁNÍ VYČLENĚNÝCH SIL A PROSTŘEDKŮ OZBROJENÝCH SIL PŘI ŘEŠENÍ NEVOJENSKÝCH MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ A KRIZOVÝCH SITUACÍ

I když hlavním úkolem ozbrojených sil ČR je připravovat se k obraně státu a bránit ho proti vnějšímu napadení, podílí se velkou měrou i na zajištění vnitřní bezpečnosti ČR, jak je vidět z dat tabulky 1. Jejich pomoc při řešení mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru v době, kdy příslušné správní úřady, orgány územní samosprávy nebo jednotky integrovaného záchranného systému nemohou zajistit záchranné nebo likvidační práce vlastními silami, je významná a nenahraditelná.

Tabulka 1 Odhadované počty nasazených vojáků Armády ČR při jednotlivých krizových stavech (Natoaktual.cz, 2013), (Kramář, 2020), (Generální štáb, 2022), (Dvořáková, 2024)

Krizový stav	Rok	Důvod	Územní rozsah	Odhadovaný počet vojáků
Stav nebezpečí	1997	Povodně	Moravskoslezský, Olomoucký kraj	5700
Nouzový stav	2002	Povodně	Praha, Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Karlovarský, Ústecký	5000
Nouzový stav	2006	Povodně	Jihočeský, Středočeský, Ústecký, Pardubický, Jihomoravský, Olomoucký, Zlínský	234
Stav nebezpečí	2010	Povodně	Liberecký kraj (Frýdlantsko), Ústecký kraj	1800
Nouzový stav	2013	Povodně	Praha, Středočeský, Jihočeský, Plzeňský, Ústecký, Liberecký, Královéhradecký	10500
Stav nebezpečí	2014	Povodně	Jihočeský kraj	7000
Nouzový stav	2020 – 2022	Pandemie COVID-19	Celá ČR	15000
Stav nebezpečí	2021	Tornádo	Jihomoravský kraj (Hodonínsko, Břeclavsko)	1194
Nouzový stav	2022	Migrační vlna	Celá ČR	74
Nouzový stav	2024	Povodně	Moravskoslezský, Olomoucký kraj	5400

Armáda ČR se ve větší či menší míře podílela při všech krizových stavech, které byly v posledních letech v ČR vyhlášeny. Jak je z tabulky 1 patrné, zpravidla čím větší území je zasaženo katastrofou, tím větší pomoc ze strany Armády ČR je potřeba nasadit. To závisí na konkrétní situaci v terénu a na rozsahu katastrofy.

Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil ČR se na své možné budoucí úkoly při řešení mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru připravují i na mezinárodních cvičeních v rámci Severoatlantické aliance (CMX) a Evropské unie (CME), a na národních součinnostních cvičeních se složkami integrovaného záchranného systému.

ZÁVĚR

Jednotlivé státy i koalice hledají stále nové přístupy, metody a formy k zajištění bezpečnosti obyvatelstva a otázky bezpečnosti se stávají ústředním tématem všech mezinárodních jednání. S analýzou bezpečnostních rizik je přímo spojena problematika prevence a reakce vedoucí k jejich minimalizaci, popřípadě i k jejich eliminaci. K tomuto cíli musí směřovat bezpečnostní strategie ČR, NATO a EU.

S dynamickým vývojem bezpečnostního prostředí, které je charakterizováno rostoucí komplexností, proměnlivostí a obtížnou předvídatelností, je naše společnost konfrontována množstvím nových ohrožení společenského i přírodního charakteru. Tato situace vyžaduje neustálé vyhodnocování potencionálních hrozeb a z nich plynoucích rizik pro ČR, nepřetržitý monitoring zajištění bezpečnosti klíčových oblastí pro chod státu, jeho kritické infrastruktury a ochrany obyvatelstva, na čemž mají ozbrojené síly a zpravodajské služby České republiky podstatný podíl.

Institucionální nástroj k realizaci bezpečnosti tvoří bezpečnostní systém ČR, v němž právě ozbrojené síly představují jeden ze základních pilířů. Výstavba ozbrojených sil musí vytvářet primárně takové schopnosti, které budou efektivně využitelné a přínosné v podmínkách působení v mnohonárodních uskupení a rovněž zajistí plnění úkolů nevojenského charakteru na území ČR při řešení mimořádných událostí a krizových situací. Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil mají v současnosti svou nezastupitelnou roli v rámci integrovaného záchranného systému v ČR.

Je možno konstatovat, že kdyby bylo k dispozici více nasaditelných vojáků s efektivní technikou, krizová situace by se mohla řešit snadněji i rychleji. V současnosti je takových sil a prostředků celkem nedostatek tím spíše, když je třeba zintenzivnit výcvik vojáků vzhledem ke dlouhodobě nedobré situaci na Ukrajině a k hlavnímu úkolu ozbrojených sil České republiky.

PODĚKOVANÍ

Tento článek byl financován z projektu Vedení pozemních operací (DZRO-FVL22-LANDOPS, financovatelem projektu je Ministerstvo obrany České republiky) na Univerzitě obrany, Fakultě vojenského leadershipu, v souladu se zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje.

LITERATURA

- Armáda ČR. (2007). *POVODEŇ 2002 - vzpomínka na události před pěti lety*. [online] Dostupné z: <https://www.mo.gov.cz/scripts/detail.php?id=9637>
- Armáda ČR. (2024). *Otázky a odpovědi: Pomoc vojáků při povodních*. [online] Dostupné z: <https://acr.mo.gov.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/otazky-a-odpovedi:-pomoc-vojaku-pri-povodnich-253856/>
- Bezpečnostní strategie České republiky. (2023). Praha: Ministerstvo zahraničních věcí ČR. [online] Dostupné z: https://mzv.gov.cz/file/5118610/Bezpecnostni_strategie_Ceske_republiky_2023.pdf
- Dvořáková, M. (2020). *Posílení Policie ČR příslušníky Armády České republiky na státních hranicích*. [online] Dostupné z: <https://mocr.mo.gov.cz/informacni-servis/tiskove-zpravy/16-03-20:-posileni-policie-cr-prislusniky-armady-ceske-republiky-na-statnich-hranicich-220070/>
- Dvořáková, M. (2024). *Pomoc vojáků při povodních dnes po třech měsících skončila*. [online] Dostupné z: <https://acr.mo.gov.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/pomoc-vojaku-pri-povodnich-dnes-po-trech-mesicich-skoncila-255454/>
- Fajnor, J. (2021). *Vojáci dostanou mimořádné odměny za pomoc v boji s epidemií Covid-19*. [online] Dostupné z: https://mocr.mo.gov.cz/assets/informacni-servis/tiskove-zpravy/028_tz-vojaci-dostanou-mimoradne-odmeny-za-opatreni-proti-covid_210719.doc
- Generální štáb. (2022). *Armáda České republiky v roce 2021*. Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha, ISBN 978-80-7278-835-4
- Kramář, R. (2020). *Zásah ve Vrbětících je po dlouhých letech ukončen*. [online]. Dostupné z: <https://hzscr.gov.cz/clanek/zasah-ve-vrbeticich-je-po-dlouhych-letech-ukoncen.aspx>
- Liberecký deník. (2012). *Výročí povodní: Povodně 2010 v číslech*. [online]. Dostupné z: https://liberecky.denik.cz/pribehy_vody/vyroci-povodni-povodne-2010-v-cislech-20120807.html
- Lukáš, L. & Mrázková, L. & Šaur, D. (2020). Komparace způsobů varování před povodněmi ve vybraných evropských státech. *Krizový manažment*, 2020(1), 32-42. ISSN 1336-0019. DOI 10.26552/krm.C.2021.1.32-42.
- Jurenka, M. (2023). *Použití ozbrojených sil České republiky* [PowerPoint]. Neuvedeno: [vlastní tvorba], [cit. 2025-08-10].
- Ministerstvo vnitra. (2016). *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu*. [online]. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/terminologicky-slovník-krizove-řízení-a-planování-obrany-statu.aspx>
- Modul – G (2020): integrovaný záchranný systém a požární ochrana. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. ISBN 978-80-7616-071-2.
- Natoaktual.cz. (2013). *Nasazení vojáků po povodních končí, vystřídalo se jich 10 tisíc*. [online]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/nato/vojaci-konci-pomoc-po-povodnich.A130715_115218_zpr_nato_inc
- Natoaktual.cz. (2021). *Armáda stáhla vojáky z odklizení škod po červnovém tornádu*. [online]. Dostupné z: https://www.natoaktual.cz/zpravy/tornado-armada-vojaci-jihomoravsky-hodonin-breclav-zenijni.A210824_105055_na_zpravy_m00
- Natoaktual.cz. (2023). *Na ochranu hranic nasadila armáda tisíce profesionálů a rekordní počet záložáků*. [online]. Dostupné z: https://www.natoaktual.cz/zpravy/armada-hranice-zaloh-aktivni-migrace-prevadec-policie.A230206_173638_na_zpravy_m00
- Nařízení vlády č. 465/2008 Sb. o povolání vojáků Armády České republiky k plnění úkolů Policie České republiky při radiačních haváriích na jaderných elektrárnách
- Právo a Novinky. (2016). *V Česku platí první stupeň ohrožení terorismem, Chovanec chce vojáky v ulicích*. [online]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/domaci-v-cesku-plati-prvni-stupen-ohrozeni-terorismem-chovanec-chce-vojaky-v-ulicich-17786>
- Szaszo, Z. (2010) *Stručná historie profesionální požární ochrany v Českých zemích*. MV-GR HZS ČR. ISBN-978-80-86640-60-0.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.
- Vyhláška č. 122/2015 Sb., o způsobu vnějšího označení, služebních stejnokrojích a zvláštním barevném provedení a označení služebních vozidel, plavidel a letadel Policie České republiky a o prokazování příslušnosti k Policii České republiky (o policejním označení).
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky a o změně některých zákonů.
- Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky a o změně některých zákonů.
- Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon).

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých zákonů.

Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky.

Jiří Kalenda, Ing.

Univerzita obrany, Kounicova 65, 66210 Brno, Česká republika

e-mail: jiri.kalenda@unob.cz

Jiří Barta, Ing., Ph.D.

Univerzita obrany, Kounicova 65, 66210 Brno, Česká republika

e-mail: jiri.barta@unob.cz
